

Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m.

ISSN 2002-1054

Utgivare: Chefsjurist Pär Ödman, Socialstyrelsen

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds allmänna råd om socialnämndens handläggning av ärenden om internationell adoption;

**HSLF-FS
2022:25**

Utkom från trycket
den 13 maj 2022

beslutade den 27 april 2022.

Tillämpningsområde och begreppsförklaring

I dessa allmänna råd ges rekommendationer till stöd för handläggning och dokumentation av ärenden som gäller internationella adoptioner vid tillämpningen av

- 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453),
- 6 kap. 6, 7 och 12–15 §§ socialtjänstlagen,
- 11 kap. 1 och 5 §§ socialtjänstlagen i samband med utredares redovisning av utredning och förslag till beslut till tingsrätten i enlighet med 4 kap. 15 § föräldrabalken, och
- 5 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Med internationell adoption avses i de allmänna råden en situation där ett barn med hemvist utomlands ska adopteras av någon eller några med hemvist i Sverige.

Den obligatoriska föräldrautbildningen

När en person vill ansöka om medgivande till att ta emot ett barn för adoption bör socialnämnden rekommendera att han eller hon genomgår den obligatoriska föräldrautbildningen innan en ansökan om medgivande lämnas in.

Socialnämnden bör anvisa personen till föräldrautbildningen så snart som möjligt och verka för att den påbörjas inom fyra månader.

Föräldrautbildarens kompetens

Kommunen bör förvissa sig om att föräldrautbildningen leds av en utbildare som har

HSLF-FS 2022:25

- beteendevetenskaplig eller pedagogisk grundutbildning, t.ex. socio-
nom-, psykolog-, lärar- eller förskollärarytutbildning,
- ingående kunskaper på de olika områden som behandlas i det stu-
die- och handledarmaterial för föräldrautbildning som Myndighe-
ten för familjerätt och föräldraskapsstöd har tagit fram (föräldraut-
bildningsmaterialet),
- kunskaper om hur en utredning om medgivande till att ta emot barn
för adoption enligt 6 kap. 12 § socialtjänstlagen (medgivandeutred-
ning) går till,
- erfarenhet av att leda grupper, och
- pedagogiska kunskaper.

Kommunen bör dessutom förvissa sig om att utbildaren

- följer det utbildningsmaterial som tillhör den obligatoriska föräld-
rautbildningen,
- kontinuerligt tar del av utvecklingen på de områden som utbild-
ningsmaterialet omfattar,
- inte är delaktig i sökandens medgivandeutredning, och
- inte är delaktig i adoptionsförmedling.

Medgivandeutredning

Utredarens kompetens

En utredare som handlägger medgivandeutredningar bör ha ingående kunskaper om adoptionsfrågor och föräldrautbildningsmaterialet.

Utredningsplan

En medgivandeutredning bör inledas med att en utredningsplan upp-
rättas i samråd med den som ansöker om medgivande till att ta emot
barn för adoption (sökanden).

Av planen bör utredningens preliminära tidsplan framgå.
Planen bör vid behov kompletteras och revideras.

Utredningsrapport

Medgivandeutredningen bör inför socialnämndens beslut samman-
ställas och dokumenteras i ett beslutsunderlag i form av en utred-
ningsrapport.

Vad som ska ingå i en rapport framgår av 5 kap. 9 § Socialstyrel-
sens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation

i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.
Utredningsrapporten bör dessutom redovisa

HSLF-FS
2022:25

- samtliga de omständigheter som är av betydelse för helhetsbedömningen av om sökanden kan anses vara lämpad att adoptera, och
- den information som kan vara av betydelse vid valet av föräldrar till ett visst barn, t.ex. sökandens fritidsintressen och livsåskådning.

Om det vid medgivandeutredningen är känt vilket barn som sökanden vill adoptera, bör utredningsrapporten även redovisa

- en bedömning av sökandens lämplighet att adoptera det enskilda barnet, och
- en bedömning av om adoptionen kan antas vara till barnets bästa.

Utredningsområden

Adoption av känt barn

Om det är känt vilket barn som sökanden vill adoptera, bör utredaren ta reda på vilken relation och anknytning som finns mellan dem.

Utredaren bör vid bedömningen av om adoptionen kan antas vara till barnets bästa utreda barnets familjesituation i ursprungslandet. Utredaren bör även med beaktande av barnets ålder och mognad hämta in barnets åsikter och inställning.

Sökanden bör lämna in intyg eller utredning om barnets situation och behov av adoption från t.ex. myndigheter i ursprungslandet.

Om utredaren bedömer att det finns anledning att kontrollera en lämnad uppgift, bör denne själv eller genom svensk utlandsmyndighet ta kontakt med myndigheter i ursprungslandet.

Kunskaper och insikter

Utredaren bör ta reda på sökandens kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov samt vad en adoption kan innebära genom att tillsammans med sökanden gå igenom de olika teman som har tagits upp under föräldrautbildningen.

Om adoptionen avser ett känt barn, bör utredaren ta reda på om sökanden har kunskaper och insikter om det enskilda barnets behov.

Personliga egenskaper

Vid utredningen av sökandens personliga egenskaper bör utredaren ta reda på om denne har de förutsättningar som behövs för att kunna tillgodose ett adopterat barns särskilda behov. Utredaren bör också utreda om det finns riskfaktorer som är av betydelse för en bedömning av sökandens förmåga att tillgodose dessa behov.

Socialt nätverk

Utredaren bör undersöka om det i sökandens sociala nätverk finns personer som har möjlighet att vid behov ge stöd och hjälp efter en adoption. Utredaren bör också ha samtal med några av de personer som ingår i detta nätverk.

Ålder

Utredaren bör ta reda på om det med hänsyn till sökandens ålder finns omständigheter som kan vara av betydelse för helhetsbedömningen av om denne är lämpad att adoptera. Sådana omständigheter kan bl.a. vara

- sökandens hälsotillstånd,
- åldersskillnaden mellan sökanden och det barn som denne vill adoptera,
- om sökanden och barnet sedan tidigare har en relation till varandra.

Fysiskt och psykiskt hälsotillstånd

Utredaren bör uppmana sökanden att så tidigt som möjligt under utredningen lämna in en hälsodeklaration och ett läkarintyg.

Om sökanden har eller har haft en sjukdom eller en funktionsnedsättning som kan påverka ett föräldraskap eller om det annars finns tveksamhet om dennes fysiska hälsa, bör sökanden uppmanas att lämna in ett intyg från en läkare med specialistkompetens inom det aktuella medicinska området.

Om tveksamheten gäller den psykiska hälsan eller en psykisk funktionsnedsättning, bör sökanden uppmanas att lämna in ett utlåtande om det psykiska hälsotillståndet från en läkare med specialistkompetens i psykiatri eller från en legitimerad psykolog.

Om utredaren med utgångspunkt från utlåtanden och läkarintyg inte kan göra en bedömning av hur hälsotillståndet skulle kunna påverka sökandens lämplighet att adoptera, bör utredaren hämta in ett yttrande från Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga, sociala och medicinska frågor (Rättsliga rådet).

Stabilitet i parrelationer

Om ett par ansöker om medgivande till att adoptera, bör utredaren ta reda på om de har en stabil relation.

Sökande som redan har barn

Om sökanden redan har barn, bör utredaren hämta in uppgifter från barnhälsovård, förskola och skola.

Utredaren bör beskriva barn- och föräldrelationen och hur samspillet med föräldrarna fungerar. Detta kan bl.a. göras genom samtal

med barnet eller barnen, om det är lämpligt med hänsyn till ålder och mognad.

Samtal och hembesök

I de utredande samtalen med sökanden bör utredaren hålla minst ett av samtalen i dennes hem. Om det är ett par som ansöker om medgivande till att ta emot ett barn för adoption, bör samtal hållas både med dem gemensamt och med var och en för sig.

Referenser

Uppgifter om sökandens personliga egenskaper bör bl.a. hämtas in genom referenser från personer som denne själv hänvisar till (referenspersoner).

Utredaren bör informera varje referensperson om att uppgifterna kommer att ingå i medgivandeutredningen.

Uppgifterna bör hämtas in skriftligen och följas upp i ett fördjupande samtal med varje referensperson.

Registeruppgifter

Uppgifter ur socialtjänstens register samt ur polisens misstanke- och belastningsregister bör hämtas in tidigt i utredningen. Sökanden bör uppmanas att komma in med

- utdrag ur socialtjänstens register från tidigare bosättningskommuner, om sökanden har flyttat till ny kommun under de senaste två åren,
- ett utdrag från Försäkringskassans register som visar eventuella sjukskrivningsperioder och eventuell sjukersättning eller aktivitetsersättning tio år tillbaka i tiden, och
- ett utdrag som visar eventuella uppgifter om sökanden i Kronofogdemyndighetens register.

Utredaren bör endast beakta sådana registeruppgifter som är av betydelse för bedömningen av om sökanden kan anses vara lämpad att adoptera.

Utredarens förslag till beslut

Utredarens förslag till beslut bör inte tas med i utredningsrapporten utan skrivas i ett separat dokument.

Beslut om medgivande

Ett beslut om att lämna medgivande till att ta emot ett barn för adop-

tion bör innehålla information om

- att medgivandet upphör att gälla om barnet inte har tagits emot i sökandens vård inom tre år från det att medgivandet lämnades,
- att sökanden är skyldig att anmäla till socialnämnden om dennes omständigheter ändras mer väsentligt under den tid medgivandet gäller,
- att socialnämnden ska, om det inte bedöms obehövt, kontrollera om sökandens omständigheter har ändrats när ett barn inte har föreslagits för adoption inom två år från det att medgivandet lämnades,
- att sökanden behöver hämta in socialnämndens samtycke till att adoptionsförfarandet får fortsätta då ett visst barn har föreslagits för adoption,
- att den som vill adoptera ett barn från utlandet ska anlita en auktoriserad sammanslutning för adoptionsförmedling,
- att, om en auktoriserad sammanslutning inte ska anlitas, en ansökan om enskild adoption enligt 4 § lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling ska lämnas in till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, och
- att en ansökan om enskild adoption bör lämnas in så tidigt som möjligt efter det att socialnämnden har gett sitt medgivande och innan adoptionsprocessen i barnets ursprungsland påbörjas.

Socialnämnds bifall trots förslag om avslag

Om socialnämnden fattar beslut om att bevilja medgivande till att ta emot ett barn fastän utredaren har föreslagit att ansökan ska avslås, bör skälen till detta noga utvecklas i det bifallande beslutet.

Protokollsutdrag och intyg

Om ett medgivande till att ta emot ett barn lämnas, bör sökanden få ett utdrag ur protokollet som visar detta samt en kopia av utredningsrapporten. Sökanden bör även få ett intyg om medgivandet som innehåller samma information som protokollet.

Ändrade omständigheter

Om något inträffar som innebär en mer väsentlig förändring i sökandens förhållanden under den tid ett beslut om medgivande gäller, bör en kompletterande utredning göras. En sådan väsentlig förändring kan t.ex. vara arbetslöshet, sjukdom eller ändrade familjeförhållanden.

Samtycke till att adoptionsförfarandet får fortsätta

När ett visst barn har föreslagits för adoption bör sökanden kallas till ett personligt möte i samband med att socialnämnden ska pröva om samtycke ska ges till att adoptionsförfarandet får fortsätta enligt 6 kap. 14 § socialtjänstlagen eller 3 § lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

Stöd efter adoption

Efter ett adopterats barns ankomst till Sverige bör socialtjänsten ta kontakt med familjen och boka in ett hembesök. Besöket bör äga rum inom fyra månader från barnets ankomst. Syftet med hembesöket är att identifiera vilket stödbehov som finns och därefter göra en plan för hur stödet till barnet och familjen ska ges. Om barnet inte har uppnått skolåldern, bör utredaren be om sökandens samtycke till att barnhälsovården informeras.

Uppföljning av adoptionsbeslut

I de fall adoptionsbeslutet ska fattas av svensk domstol efter det att barnet har tagits emot i Sverige, bör socialnämnden bevaka att en ansökan om adoption lämnas in.

Om Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ska godkänna att ett beslut som har fattats i utlandet ska gälla i Sverige, bör socialnämnden bevaka att en ansökan lämnas in.

Socialnämnden bör även följa upp utgången av den prövning som domstolen eller Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd gör.

Adoptionsutredning till domstol

Utredningsplan

Om en domstol i enlighet med 4 kap. 14 § förädrabalken uppdrar åt socialnämnden att utse någon att genomföra en adoptionsutredning i ett ärende om internationell adoption, bör nämnden utse denne så snart som möjligt. Utredningen bör inledas med att en utredningsplan upprättas med beaktande av de riktlinjer som domstolen har lämnat.

Om socialnämnden under de senaste tre åren har fattat beslut om att lämna ett medgivande till att ta emot ett barn för adoption enligt 6 kap. 12 § socialtjänstlagen, kan utredningen som låg till grund för beslutet om medgivande även ligga till grund för adoptionsutredningen. Även någon annan utredning från socialnämnden eller från barnets ursprungsland kan ligga till grund för adoptionsutredningen.

Utredningsrapport

Utredaren bör i en utredningsrapport redovisa och analysera samtliga de omständigheter som är av betydelse för bedömningen av om adoption är lämplig. I rapporten bör det redogöras för

- barnets behov av adoption,
- sökandens lämplighet att adoptera det enskilda barnet, och
- om barn som den sökande har sedan tidigare kan påverkas av en adoption.

Om sökanden inte har följt det regelverk som gäller vid internationell adoption, bör det framgå av utredningsrapporten.

Av utredningsrapporten bör det även framgå

- vilken information som har lämnats till barnet och barnets föräldrar och vårdnadshavare om innebörden av adoption och av ett lämnat samtycke,
- på vilket sätt barnets rätt att komma till tals har beaktats,
- vilken inställning barnet och barnets föräldrar och vårdnadshavare har till adoptionen,
- vilka samtycken som har lämnats och en bedömning av dessa, och
- om ersättning eller bidrag till barnets underhåll har lämnats eller utlovats.

Utredningsområden

Barnets behov av adoption

Vid utredningen av barnets behov av adoption bör utredaren undersöka barnets hem- och familjesituation samt möjliga alternativ till adoption. I det fall barnet befinner sig i Sverige bör utredaren begära in uppgifter om barnet från barnhälsovård, förskola och skola.

Utredaren bör begära in intyg eller utredning om barnets situation och behov av adoption från sökanden. Utredaren kan också hämta in information om barnets situation från andra personer i dess omgivning och när det är lämpligt från barnet själv. Om utredaren bedömer att det finns anledning att kontrollera en lämnad uppgift från ursprungslandet, bör denne själv eller genom svensk utlandsmyndighet ta kontakt med myndigheter i ursprungslandet.

Sökandes lämplighet att adoptera

Vid utredningen av sökandens lämplighet bör utredaren, så långt det är möjligt inom den tidsram som domstolen har satt upp, utreda samma förutsättningar och riskfaktorer som vid en medgivandeutredning

enligt 6 kap. 12 § socialtjänstlagen.

Utredaren bör bl.a. undersöka sökandens kunskap och insikt om ett adoptivbarns behov, sökandens personliga egenskaper och sociala nätverk samt dennes ålder och hälsa. Utredaren bör även ta reda på vilken relation och anknytning som finns mellan sökanden och barnet.

Barnets inställning till adoptionen

Utredaren bör i samtal med barnet lämna sådan tydlig information att barnet förstår vad adoptionen och ett samtycke till den innebär. Informationen bör anpassas efter barnets ålder och mognad. Barnet bör i samtalet ges möjlighet att förmedla sina åsikter och inställning till adoptionen.

Om det inte är möjligt att tala direkt med barnet, bör utredaren hämta in uppgifter från personer i barnets omgivning eller från dokumentation över vad barnet tidigare har framfört.

Om det redan finns ett lämnat samtycke från barnet i ärendet, bör utredaren bl.a. undersöka omständigheterna kring hur samtycket lämnades samt om barnet har fått sådan information att samtycket kan godtas.

Föräldrars inställning till adoptionen

Utredaren bör i samtal med barnets föräldrar undersöka deras inställning till adoptionen. Om barnets föräldrar även är vårdnadshavare för barnet, bör utredaren informera föräldrarna om vad adoptionen och ett samtycke till den innebär. Om det redan finns ett samtycke i ärendet, bör utredaren bl.a. undersöka omständigheterna kring hur samtycket lämnades samt om föräldrarna har fått sådan information att samtycket kan godtas.

Övriga omständigheter av betydelse

Om sökanden redan har barn, bör utredaren hämta in uppgifter från barnhälsovård, förskola och skola.

Utredaren bör beskriva barn och föräldrarelationen och hur samspillet med föräldrarna fungerar. Detta kan bl.a. göras genom samtal med barnet eller barnen, om det är lämpligt med hänsyn till ålder och mognad.

Om sökanden inte har följt det regelverk som gäller vid internationell adoption, bör utredaren ta reda på anledningen till det.

Förslag till beslut

Ett förslag till beslut som lämnas till domstol bör vara väl motiverat med resonemang kring hur barnets bästa har bedömts i det enskilda fallet. Om det finns omständigheter som talar emot det föreslagna beslutet, bör utredaren redovisa dessa.

Stöd efter adoption

Om adoptionen beslutas i domstol, bör socialtjänsten vid lämpligt tillfälle tillsammans med adoptivföräldrarna upprätta en plan för stöd efter adoptionen. I planen bör ingå såväl uppföljande kontakter som andra stödinsatser.

Adopterade som söker information om sitt ursprung

Om en person begär att få ta del av uppgifter om sin adoption, bör socialnämnden erbjuda råd och stöd i samband med utlämnandet av uppgifterna. Även om de begärda uppgifterna omfattas av sekretess och därför inte kan lämnas ut, bör socialnämnden erbjuda råd och stöd.

Den person det gäller bör också få information om vart han eller hon kan vända sig för att få veta mer om sitt ursprung.

Dessa allmänna råd gäller från och med 1 juni 2022 och ersätter Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds allmänna råd (HSLF-FS 2017:48) om socialnämndens handläggning av ärenden om adoption.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

PER BERGLING

Liselott Holmberg

**HSLF-FS
2022:25**

HSLF-FS 2022:25 kan laddas ned eller beställas via
webb: www.mfof.se/publikationer
e-post: publikationer@mfof.se